

m. ix.

h.M. 1, 94.

GOETHE
Gesamtausgabe
Band 12: Briefe
1790-1791
Hrsg. von
Wolfgang Schmid und
Ulrich Gutschow
Mit einem Nachwort von
Ulrich Gutschow
und einer Anmerkung
von Wolfgang Schmid
Von der Deutschen
Forschungsgemeinschaft
unterstützt
Schriftenreihe
der Deutschen
Forschungsgemeinschaft
Band 12
1980
Gesamtausgabe
Band 12: Briefe
1790-1791
Hrsg. von
Wolfgang Schmid und
Ulrich Gutschow
Mit einem Nachwort von
Ulrich Gutschow
und einer Anmerkung
von Wolfgang Schmid
Von der Deutschen
Forschungsgemeinschaft
unterstützt
Schriftenreihe
der Deutschen
Forschungsgemeinschaft
Band 12
1980

COLLEGIUM POLITICUM,

VIGINTI DISPUTATIONIBUS,

Θετικῶς καὶ Συγγριανῶς,

Hoc est,

Sub THESIUM brevisimiarum, &
QuæSTIONUM maximè illustrium ac jucundissima-
rum, aliarumq; rerum ac distinctionum utilissima-
rum formâ, pertractatum,

&

IN ALMA LEUCOREA

Publicè expositum.,

AUTORE AC PRÆSIDE

JOHANNE MANITIO,

Elstr. Lufato, Phil. & LL. AA. Mag. Sereniss. Elect.

Sax. Alumno, & Ampliss. Facult. Phil.

Adjuncto.

Sibonuses, & aequus rerum æstimator, Lege: Simma-
lus, & iniquus obtrectator, abstine.

Sub calcem

Accessit Index Disputationum & Quæ-
stionum.

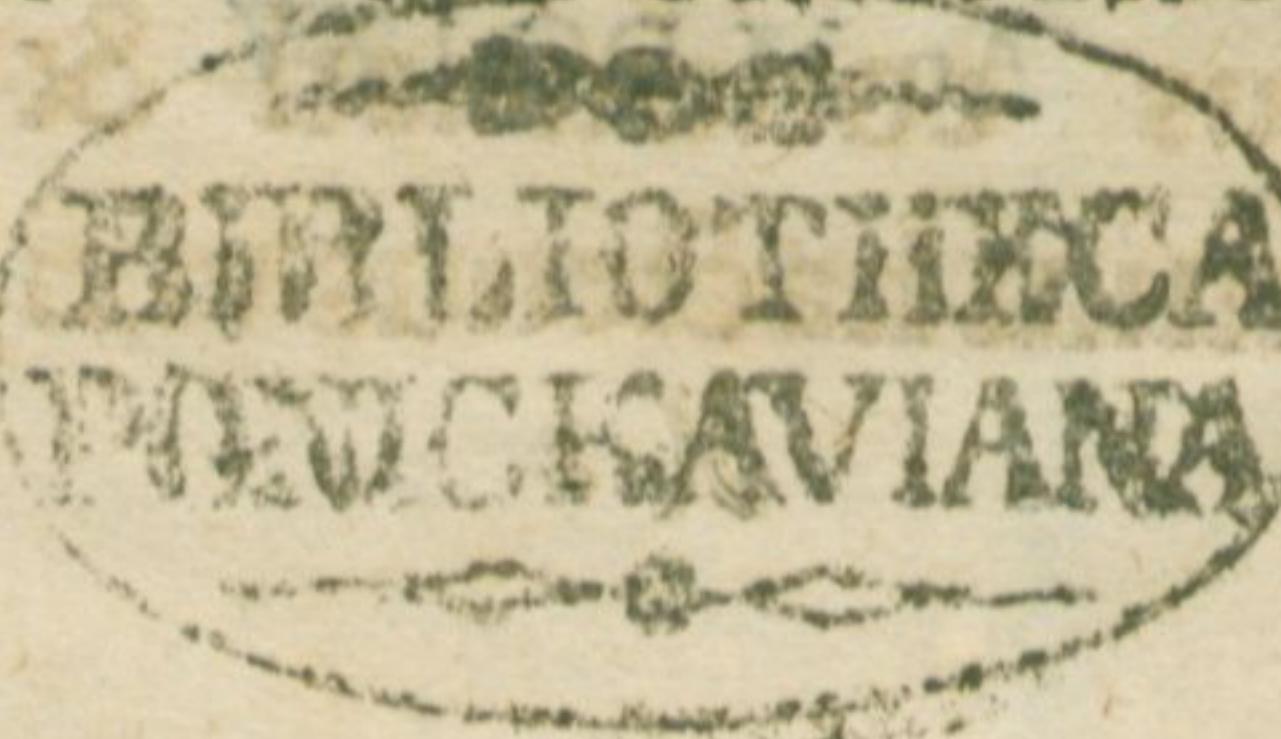
Stanno Joh. RÖHNERI, Acad. Typographi,

An. M. DC. LXV.

SERENISSIMO ATQ; POTENTISSIMO
PRINCIPI ac DOMINO
DN. JOHANNI
GEORGIO SECUNDO,
Duci SAXONIÆ, JULIÆ, GLIVIÆ &
MONTIUM, SACRI ROMANI IMPERII
ARCHIMARSCHALLO ET
ELECTORI
LANDGRAVIO THURINGIÆ,
MARCHIONI MISNIÆ,
ET UTRIUSQUE LUSATIÆ,
BURGGRAVIO MAGDEBURGENSI,
COMITI DE MARCA ET RAVENSBURG,
DOMINO IN RAVENSTEIN &c.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO
SALUTEM, BENEDICTIONEM DIVINAM,
ET PERPETUAM PROSPERITATEM.

Serenissime PRINCEPS, ELECTOR Potentissime, Me-
dios inter clangores strepitusq; Turcicos Politi-
ca Ego in Alma Tua Leucorea Tuoq, Auspicio,
tractare suscepi publicè; Qvumq; ibi votum pro feli-
ci Politicorum meorum discursuum termino ad
DEUM devotum funderem, ardentissimis simul su-
spiriis Clementissimum illud Numen solicitavi, qvò
machinationes virulentas & cruentas Turcicas re-
primeret contunderetq; ve, nobisq; hōc devictō ac
perturbatō hoste infensisimō crudelissimoq;, tuta
concederet halcyonia, qvò non tantūm ipse susce-
ptum hoc qvalecunq; opus auspicatō continuare ac
Colophonem Eadem addere valerem: sed etiam plu-
rimi alii, tūm hīc, tūm alibi, in pertexendis suis curis
strenuē pergere, atq; sic Eruditus Orbis ulterius inser-
vire possent. Geminum istud votum *Deus* ex alto
clementissimē exaudivit, & prius quidem nobis Pa-
cem desideratam restituit, qvām mihi labores hos
Politicos ad finem perducendi occasio concesa est.
Quemadmodum autem *Tibi ELECTOR Clementissime,*
Pacis laudabiliter recuperatae gratia magna referen-
da est: ita sanē maxima, qviñ imō omnis omni-
nō Collegii hujus continuati & jam absoluti
habenda. Per Te enim hactenus vixi, Tuā, PRINCEPS

SVB

)(2

munif-

Munificentissime, adjutus ac suffultus Benignitate atq;
CLEMENTIA, abs qva si fuisset, Ipse ne lustrum quidem,
nedum duo h̄ic commorari lustra, studiisq; operam na-
vare, potuisse. Per septennium enim Tuo, Serenissime
PRINCEPS ELECTOR, nunc fruor stipendiō beneficō, hujus
in decursu, si quid laude dignum à me perfectum, Tuæ
BENEFICIENTIÆ ascribendum est. Ad qvem itaq; potius
Disputationes hasce meas ire juberem, ad qvem potiori
jure eas pertinere existimarem, qvam ad TE ELECTOR
magne ac felicissime? Poscit enim ratio, ut fructus labo-
rum meorum soli Tibi sint, Tibiq; reserventur soli, cuius
fundus in mancípio est, ut eorum qvicqvam aliò vertere
non possum, qvin avertisse & intervertisse videar. Erunt,
licet! forsitan non pauci, qvi sinistram in partem hunc
meum conatum interpretabuntur, qvod Ego Homo no-
vus tantum HEROA adire ac compellare audeam, qvippe
qui splendidiori longè munere dignus sit. Equidem pel-
lubenter confiteor, nullum posse esse humanum donum,
qvod SERENITATI Tuæ respondere possit: attamen &
hoc novi, etiam quandoq; Cererem gratisima dona Phœ-
bo tulisse; nec Diis ipsis, dicente Poëta
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.
Ipsis, juxta illud Plinii, lacte Rustici, multæq; gentes sup-
plicant, & molâ tantum salsa litant, qvi thura non habent.
Darius Rex ille Persarum laudatissimus, pauxillulum
aqvæ

aqvæ volâ haustum ab hominē Agricola hilarifronte accepit; nec *Theseus* frugalem aspernabatur *Hecaten*. Istorum Heroum exemplo, *HEROS maxime*, hoc meum mustum, vitali favoris tui aurâ suscepturn ne aspernare, sed potius nuncupationem hanc non nisi gratitudinis ergo pro acceptis à me beneficiis institutam, clementer intuere, meq; *Alumnum tuum*, que in omnes disputationes istæ sub frontem profitentur, in Clientelam semel receptum, porrò etiam gratiâ & favore Tuo amplectere, certumq; Musis meis locum largire. Ita per *TE vivam*, *ELECTOR Clementissime*, omni Invidiâ, omni fortunâ Major. Vive itaq; & æternum Vale, *Potentissime PRINCEPS & ELECTOR*, cum *Conjuge Serenissima*, *Principe Electoratus Herede Filio Celsissimo & tota inclyta Ruta Saxonica*. Nullæ turbæ turbulentæ pacem nobis adimant, omnia tristia cedant, læta redeant, maneantque ubivis omnia sarta atq; tecta. Qvo cum voto devoto claudio, *Deus ANNUE VOTIS!* Dabam VVitebergæ prid. Calend. Maj. Anno ob Icc LXV.

T.

*ELECTOR Potentissime,
PRINCEPS Serenissime,*

Subjectissimus

Alumnus

M. JOHANNES MANITIUS, Fac. Phil.
Adjunctus.

SUPRÆ

Ad

Clarissimum Virum.

DN. M. JOHAN. MANITIUM,

**Collegii Philosophici Adjunctum dignissimum
ac Merentissimum,**

**Amicum, Domesticum & Commensalem
charissimum.**

Rem contemplaris, Physicæ seu corpora lustras,
Aut incorporeum pectore Pneuma foves:
Ingenium prodis. Majori luce coruscas,
Hunc ubi Dædaleâ confcis arte *Librum*.
Principis est munus civilem animare catervam,
Arsq; Reipublicæ Principis est studium.
Regibus accedit, qui monstrat Regibus artem,
Qvâ regitur populus, Principibusq; paret,
Hoc agis, Aoniō madefactus fonte *Libellus*,
Jura doces Regum, Consilia alta doces.
Hinc te fama vehit Rhedis. Hinc tradere Ventis
Autorem noli **M**ANITIUMQUE Tuum.

Ut te commendat solers Prudentia: sic tu
Fac, ut **M**ANITII fama perennis agat.

Ut dignus legeris qvovis à Rege: Politum
Tunc *Genitorem operis* Regibus esse refer.
Sic liber æternus Regalia tecta pererrans
Regum arte, Æternis adjice **M**ANITIUM.

*Joh. Andreas Qvenstedt,
S.S. Theol.D. & Prof. Publ.*

Quid

Quid hanc; quid illam maxime Rempublicam,
Ornet, quid inferat nociva plurima,
Quid Principem bonum, bonumq; subditum.
Deceat, doces scriptis, Magister optime;
Laudo labores, qui mereatur omnium
Laudem Bonorum, Principumq; gratiam.

Clarissimo Dn. Collegæ
suo gratul.

Ægidius Strauch / S.S. Th. D.
P.P.& Fac. Phil. h.t. Decanus.

Ad

Clarissimum Virum,

Dn. M. JOHANNEM MANITIUM,
Facultatis Philosophicæ Adjunctum, cum Di-
sputationes Politicas publicè habitas, bene
absolvisset.

Nunc quoq; finis adest, & meta suprema laborum,
Hactenus in cathedrā qvos subiisse decet.
Si quid habet Stagirita & mens divina Platonis,
Id collegisti sedulitate tuā.
Applaudit noster nostrā Studiosus in urbe,
Autoriq; suo carmina mille canit.
Ipse Tuas laudabo theses, laudabo labores,
Et studium ad cœli sidera summa veham.
Perge tuum studium; Moralem perge Sophiam;
Non erit ingenii fama sepulta tui.

Michael Vendelerus,
D. & P. P.

In

In
Politissimas Disputationes POLITICAS
V I R I
Præ-Clarissimi ac πολιτικῶν
Dn. M. JOHANNIS MANITI, Fac. Phil.
Adjuncti meritissimi,

COLLEGÆ, Fautoris & Amici sui conjunctissimi.
Expolite! Tuus pernox ac perdius ardor.
In Sophiam & Sophiæ SCRIPTA POLITA benè.
Excolit hinc mea mens hoc: Te poliiisse juvabit;
Nam Polis ipsa poli Te super astra vehet.

Schedium hoc exarbat amoris ac
amicitiæ causâ

M. Christianus Faseltus,
Coll. Phil. Adj.

EN PORTUM!

Aequora Politici studii superare, MANITI,
Cepisti forti mente animoq; pio.
Sors melior ventis implevit vela secundis,
Nec proræ nemoram vasta procella dedit.
Optatum portum suscepisti buc usq; laboris,
Indulget jamjam svavior aura TIBI.
Hinc est, qvòd votis reducem qvasi prosequar, ausus
Cernens successu non caruisse Tuos.
Adspiret porrè TIRI Numinis aura benigna,
Et TE multijugâ prosperitate beet!

Hocce

PRÆ-CLARISSIMO AUTORI, COLLEGÆ & AGNATO
Suo HONORATISS.

de
feliciter absoluto labore Politico
subiariò licet, cordicitùs tamen
gratulatur

M. Joh. Ernestus Hering/ Colleg. Phil. Adj.

Munificent
CLEMENTIA
nendum du
vare, potuis
PRINCEPS E
in decursu,
BENEFICEN
Disputatio
jure eas pe
magne ac p
rum meor
fundus in i
non possit
licet! forsi
meum co
vustantur
qui splend
Iubenter c
qvod SER
hoc novi,
botulisse
Sen
Ipsis, jux
plicant, &
Darius

Kodak

LICENSED PRODUCT
Black

© The Tiffen Company, 2000
KODAK Color Control Patches

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

Centimetres
Inches

enignite atq;
strum qvidem,
sq; operam na
uo, Serenissime
beneficô, hujus
erfectum, Tue
em itaq; potius
d qvem potiori
TE ELECTOR
ut fructus labo
entur soli, cuius
vam aliò vertere
e videar. Erunt,
in partem hunc
Ego Homo no
audeam, qvippe
sit. Equidem pel
manum donum,
sit: attamen &
ssima dona Phœ
tia cornu.
ultæq; gentes sup
ura non habent
us, pauxillulum
aqvæ